

Heim te hooren kregen o.a. van Steinmann, Ernst, Kuhlmann, Traub en Brunner ⁶⁶⁾).

Ook van de dialectische theologie kan men niet zeggen, — met uitzondering van Bultmann en Gogarten — dat zij den weg der existentiaal-philosophische ontologie is opgegaan. Veelmeer kan men zeggen, dat Barth — na in zijn Prolegomena van 1927 op dit spoor te zijn geraakt ⁶⁷⁾ — kritisch staat tegenover elken vorm van anthropologie als grondslag voor de theologie, omdat door zulk een grondslag de Openbaring Gods via een natuurlijke theologie in haar wezen zou worden aangetast ⁶⁸⁾. We zien bij hem het conflict langzaam groeien zoowel met Brunner als met Gogarten. In zijn Dogmatiek van 1932 verklaart Barth alles „was in der ersten nach existentialphilosophischer Begründung, Stützung oder auch nur Rechtfertigung der Theologie allenfalls aussehen möchte” te hebben uitgezuiverd ⁶⁹⁾. Had Gogarten op Barth's Prolegomena de kritiek uitgeoefend, dat bij Barth een eigenlijke anthropologie ontbrak ⁷⁰⁾, Barth beschouwt deze kritiek als een troost, dat de schade dan blijkbaar niet zoo groot geworden is, als ze wel had kunnen worden ⁷¹⁾. Als de theologie over de Openbaring spreekt, moet ze ook wel over den mensch handelen maar „sie wird nicht mit einem auf der Erde aufgestellten Scheinwerfer den Himmel abzuleuchten suchen, sondern sie wird versuchen, die Erde im Lichte des Him-

⁶⁶⁾ We wijzen in dit verband nog op het volgende. EMIL BRUNNER schreef zijn waarschuwend artikel: *Theologie und Ontologie — oder die Theologie am Scheidewege*, „Z. f. Th. u. K.” 1931, pag. 111 v. Men zou kunnen denken, dat BRUNNER sympathiek staat tegenover zulk een ontologie, gelet op zijn voorliefde voor een „theologia naturalis”. Maar men bedenke, dat BRUNNER slechts een Christelijke natuurlijke theologie wil en zulk een theologie is met de atheïstische ontologie van HEIDEGGER niet te vereenigen. Wanneer BULTMANN over het „vorgläubige Dasein” spreekt, dan antwoordt BRUNNER: „Sowohl das Sein als das Wissen des natürlichen Menschen ist ein „theologisches”, darum entweder ein gläubiges oder ungläubiges, aber nie ein vorgläubiges. Das allein kann mit einer theologia naturalis gemeint sein. HEIDEGGER macht den Versuch, den Menschen ohne Beziehung auf Gott verständlich zu machen. Das ist der grundsätzliche Atheismus seiner Methode” (a. art. pag. 119 v.). In dit verband valt er nog op te wijzen, dat BRUNNER een „richtige Ontologie vom Menschsein” alleen mogelijk acht „vom Glauben aus; das heisst durch eine grundsätzliche Christliche Philosophie” (BRUNNER, *Der Mensch im Widerspruch*, 1937, pag. 557; vgl. ook 556).

Als belangrijke litteratuur over dit probleem kan nog worden genoemd: G. KÜHLMANN, *Krisis der Theologie*, „Z. f. Theol. u. Kirche” 1931, pag. 123 vv.; KARL LÖWITH, *Phänomenologische Ontologie und Protestantische Theologie*, „Z. f. Th. u. K.” 1930, pag. 356 vv.; STEINMANN, *Zur Auseinandersetzung mit Karl Heims philosophischer Grundlegung*, „Z. f. Th. u. K.” 1932, pag. 27 vv.; KARL WITTKEMPER, *Existentialismus und moderne protestantische Theologie*, in: „Theologie und Glaube”, Sonderabdruck, 1938; V. GRÜNER, *Existenzbegriff und Gnade*, „Z. f. syst. Theol.” 1935, pag. 453 v.; F. TRAUB, *Heidegger und die Theologie*, „Z. f. syst. Theol.” 1932, pag. 686 vv.

⁶⁷⁾ K. BARTH, *Die Lehre vom Worte Gottes*, Prolegomena, 1927.

⁶⁸⁾ Vgl. HAROLD EKLUND, *Theologie der Entscheidung*. Zur Analyse und Kritik der „existentiellen” Denkweise, 1937, pag. 151—157.

⁶⁹⁾ BARTH, *Dogmatik*, 1932, pag. VIII en 128 v.; 177 v.

⁷⁰⁾ GOGARTEN in zijn bespreking van BARTH'S Prolegomena van 1927 in „Theol. Rundschau” 1929.

⁷¹⁾ BARTH, *Dogmatik*, 1932, pag. 131.